

torum leges, & decisiones; propter quod provocavit expressè ad eas. 2.) Ne *Episcopi* in suis iudiciis compellerent clericos ad iuramentum calumniæ, & sic malum exemplum darent *judicibus laicis*, prætendendi pariter à clericis, si apud ipsos, *tanquam actores*, comparerent, hócce sacramentum. D. Perfectè: hoc est nunc meum systema *de scopo* huius decretalis; quanquam nuper in hac sententiâ fuerim, quòd *unicè propter seculares* emanaverit hæc Honoriana: colligo enim ex c. 2. 3. 4. 5. *h. t.*, quæ sunt *Eugenii III. & Lucii III.*, quòd jam temporibus *Honorii* in Galliâ, & Angliâ practicari inceperit iuramenti calumniæ exactio à iudicibus *etiam ecclesiasticis*.

§. IV.

Explicatur textus de versu ad versum.

26. C. Exordium: *Inherentes &c.* usque *terminari*, dicit: *graviores quæstiones debent per Summum Pontificem terminari*: ubi hoc dixerunt prædecessores *Honorii*? D. Citatur *Julius I.* anno 337. in can. *dudum* 9. III. q. 6. Sed *Harduino Tom. I. Concil. pag. 556.* est falsa decretalis. Nec melior *can. 5. dist. 17. ex epist. 6. Pelagii II.* apud eundem *Tom. III. pag. 440.* Itaque lege *ibid. Tom. I. Innoc. I. epist. 2. cap. 3. ibi: Si autem majores causæ in medium fuerint devolutæ, ad Sedem Apostol. sicut Synodus statuit, post Episcopale iudicium referantur.* Adde *can. 6. dist. 17. ex libello Ennodii pro Symmacho anno 501. S. Gregor. I. can. 52.*

§. 2. XVI. q. 1. Evolve plures authoritates apud GONZALEZ *in cap. 1. de transl. lit. e., & in cap. 3. de baptism. lit. b.*; quanquam nonnullas *supposititias* immiscuerit vir doctus. Acriter sibi hoc reservatum apostolicum vindicavit post Honorium *Imoc. III.* Vid. *citt. Capit. cum cap. 59. in fin. de appellat., & omnino cap. 13. Qui filii in med.,* ubi hoc probat *ex Deuteron. XVII. v. 8. & seqq.* Confer *S. Thomam 2. 2. quæst. 1. art. 10. in ☉.*

27. C. Quænam ergò reputantur *causæ majores, & graviores?* D. 1.) *Causæ religionis, & fidei.* can. 2. dist. 12. cit. can. 52. can. 12. XXIV. q. 1. cap. 3. de bapt. 2.) *Pontificalis accusatio, & depositio.* cit. can. 2. dist. 12. can. 7. can. 9. III. q. 6. 3.) *Mutationes Sedium episcopaliū.* can. 42. VII. q. 1. cap. 1. de transl. 4.) *Erectio, divisio, unio Episcopatum.* cap. 4. de offic. legat. 5.) *Translationes Episcoporum.* can. 34. VII. q. 1. cit. cap. 1. & 2. de transl. cap. 3. de offic. legat. 6.) *Renunciationes Episcoporum.* cap. 10. de renunc. 7.) *Institutio novorum ordinum regularium.* cap. un. de relig. dom. in 6. 8.) *Cultus novus alicujus Sancti, aut expositio reliquiarum de novo inventarum.* cap. 1. & 2. de reliq. & ven. Sanct. 9.) *Quidquid graves motus, vel scandala in Ecclesiâ, Imperio, vel aliquo regnò faceret, ut depositiones imperantium, generalia regnorum interdicta.*

10.) *Cùm*

10.) Cùm dubitatur *de intellectu alicujus juris*, intellige *divini*, aut *canonici*. cit. cap. 13. Qui filii. *Ut, unde jus prodiit, interpretatio quoque procedat.* Cap. 31. de Sent. excom. 11.) Cùm aliquid detrahi vult *privilegiis clericorum communibus*, quæ nempe toti ordini clericali competunt. 12.) Cùm *nova disciplina* contra *antiquam*, & inveteratam, vellet introduci, præsertim, si hæc sacris canonibus, & legibus sit munita, ut hîc: *judices*, quippe, Justinianæi juris nimum amantes, volebant compellendos esse clericos, ut jurarent coram se de calumniâ, id quod erat magna novitas, contra laudabilem consuetudinem hætenus observatam, tangens *totum ordinem clericalem*, canis Patrum decretis detrahens, & privilegio *Marciani*: hinc clarè videbis, cur *Honorius II.* præsentem quæstionem retulerit *inter difficiliore*, referendas ad Sedem D. Petri; ne fortè, si *Concilia Episcoporum particularia* illam decidissent, discrepantia resultassent decreta, & regnum in se ipso divisum; aut ne tam facilè oriretur conflictus divinæ, & humanæ jurisdictionis: ideò interpretes nostri generaliter docent, causam graviorem existere, *quoties circà jus commune emergit dubitatio, quâ indecisâ manente posset evenire difformitas in Ecclesiâ*, aliis hoc, aliis contrarium tenentibus, & practicantibus, secundum sensum proprium, quo solet quilibet abundare;

quia *jus commune* debet esse, quantum fieri potest, *unum totius Ecclesiae*, quod servari non posset, nisi quaestio juris exorta determinetur *per eum*, qui *toti Ecclesiae praest*, ut sic ejus decisio à totâ ecclesiâ firmiter custodiatur. *Arg. can. 3. in fin. dist. 11.*

28. C. Non videtur tamen praesens quaestio tam difficilis fuisse, ut esset locus *recursui ad Principem* pro decisione: sola *magistralis*, sive *scholastica* interpretatio sufficisset: tunc enim duntaxat recurrendum est ad legislatorem; *cum dubium ita est arduum*, ut firmus *legis intellectus dari non possit*, sicut legi in *Panormitano* hic *notamine* 1. Ego certè pro meâ tenui capacitate semper sustinuissem, *Justiniani* mentem non fuisse, venerabili, sanctissimoque *Clero etiam* imponere necessitatem hujus jurisjurandi; quia, dum quoque nominatim de clericis disponit, ut convenirentur *coram civili judice*, expressè addidit: *privilegiis omnibus custoditis, quæ reverendissimis Clericis sacræ præstant constitutiones*. Nov. 83. in præfat. Deinde notum est illud *NICOLAI*: *imperiali judicio non possunt ecclesiastica jura dissolvi: Imperatorum leges evangelicis, apostolicis, atque canonicis decretis, quibus postponenda sunt, nullum possunt inferre præjudicium*. can. 1. dist. 10. D. verum est, quòd sana hermeneutis *levem hanc de se controversiam* ex solis regulis scholæ de-
ter-

terminare potuisset : sed, an nescis, *disputantes esse capitales*, diffugere per solutiunculas, & distinctiunculas, ità, ut nec convicti se dedant veritati? Testatur Honorius, *plerisque venisse in dubium*, seu, ut fons habet, *nonnullis legis peritis, & aliis quàm plurimis sapientibus*; & sic existebat casus faciendæ decisionis papalis, quò tandem cessaret *altercatio scholæ*: quamdiu, putas, durasset sustentio *damnatarum* modò *thesium*, nisi Pontifices finem autoritate suâ fecissent? & quot damna non sensissent Ecclesiæ, dum clericos, & monachos sacri canones deterruissent à jurando in judiciis; ipsis verò, quasi improbis litigatoribus, tristitia judicum cum summâ interminatione occurrisset, à judicio eos quàm longissimè expellendo, eò quòd recusarent jusjurandum propter calumniam?

29. C. *Legibus itaque usque ad præsumat*. Dic, quæso, mihi, in quâ lege comperit Honorius cautum esse, *ut nullus clericus jurare præsumat*? An ergò leges *humane* potuissent *vetare* clerico juramentum, & jurantem *punire*?
 D. Acutum te esse adverto, & acrem *in crisi textûs*, premis literam, an sit accuratè delecta. Fateor; nullam tibi possum adducere legem, quæ hijs in terminis enunciet. Quòd enim *Glossa*, & DD. communiter allegent constitutionem Marciani *in l. 25. §. 1. vers.* quòd si

lis C. de Episc. & Cleric., hoc non probat istam propositionem, sicut jacet: ibi namque duntaxat hæc legitur: *Clericus lite pulsatus fidejussorem habeat usque ad 50. libras auri œconomum Ecclesiæ: si quantitas litis major fuerit, ipse talis Clericus pro residuâ quantitate det cautionem suam, CUI NULLUM TAMEN INSERTUM ERIT JURAMENTUM*; quia ecclesiasticis regulis, & canone, à beatissimis Episcopis antiquitus instituto, clerici jurare prohibentur. Ecce! non prohibet lex ista clericis, ne jurare præsumant; sed non vult exigere ab eis cautionem juratam; quia per canones non licet illis jurare; quamvis liceret eis per leges; eòquòd, secundùm has, jurare fit de genere permissorum. Et ideò Honorius non dixit absolute: *legibus cautum est*, sicut dixerat Henricus; sed per alium dicendi modum: *legibus comperimus esse cautum*; quasi diceret: *relata nobis est disputatio, continens ex unâ parte, legibus esse cautum, ut nullus clericus jurare præsumat &c.*

30. C. *Alibi verò usque ad calumniæ.* Si comparem hæc absoluta verba cum præcedente versu, invenio te rectam observationem fecisse in præcedenti: hìc enim Honorius non dicit, *comperimus*; sed positivè, ac categoricè: *reperitur scriptum.* D. Certè debuit aliquid movisse Honorium, quò minùs in præcedente versu retineret ipsissima
- ma

ma verba Henrici, sicut *in præfenti*; negari enim non potest, quin scriptum sit, *omnes principales personas* subire debere juramentum calumniæ in sæpè dictâ *l. 2. C. h. t.* & *auth. principales*. C. Ignosce! Tò *omnes* ibi non est scriptum. D. Est propositio *indefinita*, loquens *indistinctè*, quæ in jure nostro æquivalet *universali*: sic enim perinde est, sive dicam: *omnis actor sequitur forum rei*, sive: *actor sequitur &c.* Textus habet: *principales personæ*: verba sunt *generalia*: ergò *generaliter* intelligenda. *l. 1. princ. junct. §. 1. ff. de legat. præstand.*; proindeque *Henricus*, & *Honorius* benè posuerunt: *omnes principales personæ*, licet tantùm sit in *authenticâ*: *principales personæ*.

31. C. *Propter quod usque ad delegare*. Transeat, quòd collatis ad invicem *his duabus legibus* jurisperiti *nonnulli* dubitaverint, *utrum Clericus jusjurandum præstare debeat?* Nihil enim frequentius est, quàm *aliquos* dubitare de his etiam, super quibus minimè dubitandum est: sed miror, quòd propter hoc *plerisque*, aut *quàm plurimis viris sapientibus* istud dubium venerit in mentem. D. Et ego miror: neque enim vir sapiens, & artis hermeneuticæ gnarus debuisset in hanc vanam dubitationem incidere, sive propter *contrarietatem legum*, sive propter *generalitatem secundæ legis*. *Non primum*: quia hæ

hæ propositiones : *nullus clericus jurabit : omnes personæ principales jurabunt*, non sunt contrariæ inter se , propter regulam , quòd *oppositæ servare debeant idem subjectum utriusque propositionis*. Quamobrem non opponuntur inter se propositiones istæ : *Nullus Papa subditus est Regi : omnis anima subdita est Regi* : sed deberet poni vel *omnis Papa &c.* vel *nulla anima &c.* , ut fieret oppositio. Neque etiam *secundum* : nam sub hâc generalitate : *omnes personæ principales* , continentur tantum illæ , quibus *per jura aliàs non inhibetur juramentum* ; ut propositio illa sumenda sit *in sensu accommodato* , non autem *in sensu absoluto* ; sicut non sequitur : *DEUS fecit omnia : ergò fecit etiam Verbum , sive Filium suum* : item : *dono tibi omnia mea : ergò liberos quoque , & uxorem*. Unde imprime tibi regulam , quam tradit MIDDLEBURGUS *in loc. argum. legal. loco 5. num. 1.* Cùm *medium* , sive *subjectum* , est *habile* , generalitas operatur *indistinctè in quâlibet specie suâ* : secùs , quando *medium* , seu *subjectum* est *inhabile* , sicut hîc : quia enim clericos per canones jurare non posse *Justinianus* dignoverat , non est censendus comprehendisse clericos , dum constituit , *omnes personas principales in exordio litis debere jurare de calumniâ* : Item nota pro interpretatione , quòd , si concurrant *duæ generalitates* , quarum una affirmet de *latiore*
ge-

genere, altera neget de genere minùs lato, generalitas ne-
gans præstet exemptionem à dispositione generalitatis af-
firmantis; tametsi aliàs terminus subjectivus generalitatis
negantis, seorsim acceptus, contineretur ut species sub ter-
mino subjectivo generalitatis affirmantis: sive, ut Anto-
nius de Butrio hìc num. 7. tradit, ubi concurrunt lex ge-
neralis, & lex specialis, disponens aliquid circa speciem in
genere comprehensam, specialis derogat generali, ubi in
speciali dispositum repugnat dispositioni in generali. Vel, ut
Petrus de Anchavano, quem vides jacere à finistrâ ejus-
dem pulpiti, hìc num. 5., quando duo jura videntur sibi
contrariari, lex, quæ loquitur magis generaliter, limita-
tur, & restringitur per aliam specialem, quæ loquitur de
certo genere personarum, in quibus specialis provisio deroga-
gat generali: Arg. l. 119. ff. de V. O. & l. 41. ff. de
pœn. Fundamentum est, in omni jure speciem generi de-
rogare. R. J. 34. in 6. Consule per otium Panor-
mitanum hìc not. 5., ubi monet, hæc principia etiam
fervire ad illam disputationem, utrum clericus actor re-
conveniri possit coram giudice sæculari: nam similiter oc-
currunt ibi duæ propositiones istæ: omnis actor recon-
veniri potest; nullus clericus coram sæculari giudice conve-
niri potest. C. Jam capio tandem: in prædictis propo-
sitionibus hujus capituli omnes personæ est genus genera-

lius, sub quo de se etiam continetur clericus; sed, quia in materiâ juramenti aliquid specialiter disponitur de clerico, quod stare non posset cum hâc propositione: *omnes personæ jurabunt*; idè istâ generalitate non capitur simul clericus. D. Sic est: sentio nunc, quòd rem teneas, perge.

32. C. *Quia illud usque ad pertinere*. Credo, hanc fuisse solutionem eorum legistarum, qui clericos volebant compellere, ut jurarent de calumniâ, ad obmotam sibi à negantibus l. 25. C. de Episc. D. Ita: volebant eludere vim legis, prætexendo, illam esse localem, ut sentit Dynus ad codicem; & sic non egredi locum, pro quo lata est. Possimus hîc disputare, an dentur in utroque corpore juris leges, & capitula merè localia; an verò data pro certis locis eo ipso sint jus commune, quòd relata fuerint in corpora juris communis? Sed hæc disputatio pertinet ad prolegomena. Tu breviter sic tene: *omnis lex clausa in corpore juris est data pro universis, licet occasione certarum personarum data fuerit, nisi manifestè appareat, quòd sit personalis, vel localis: nisi enim hoc esset, quot leges, quot canones, privarentur honore juris communis?* Et adverte: si legislator personis certæ urbis nihil novi, & ex speciali motivo, concedat, sed duntaxat ex eo, quod omnium locorum personis antehac commune erat, deducat con-

conclusionem particularem, tunc ista *conclusio particularis* non est *jus novum*, nec *jus singulare*, nec restrictum ad *certum aliquem locum*. Ut ecce hîc : *Marcianus* in l. cit. *duo* ordinavit : *primum*, ut œconomus Constantinopolitanæ ecclesiæ pro clericis ibidem caveret usque ad 50. auri-libras, si lite pulsarentur aliquâ, etiamsi *in suis negotiis* litigarent : *secundum*, ut, si quantitas litis excederet 50. libras, clerici *de proprio* caverent quoad excessum, *absque tamen juramento* : prima dispositio est *localis*; quia *nova*, & *de certo clero*, qui habebat peculiare systema cassæ clericalis : sed secunda *de non jurando* est *generalis*; quia *conclusio*, licet *particularis*, ex canone illo *generalis*, omnes omnium ecclesiarum clericos tangente, derivata est : *nullus clericus juret* : hinc namque intulit *Marcianus* : *ergò in nullius clerici cautione interveniet juramentum*. Et sic elegans est *Glossa* hîc verbo : *ad omnium ecclesiarum*, dum ità distinguit : *Quod uni jure communi conceditur, trahi potest ab aliis in exemplum, & nulli debet denegari*. l. 13. ff. de LL. Can. 64. XVI. q. 1. in princ. Can. 4. vers. *Si igitur* dist. 5. can. 15. dist. 50. *Quod verò per privilegium alicui conceditur, non extenditur ad alios, nec ad consequentiam trahi potest à cæteris*. §. 6. Inst. vers. *planè* de J. N. G. & C. l. 14. & 16. ff. de LL. Can. 39. XVI. q.

1. Can. 2. XXVI. q. 2. C. *Perfuadeor magis atque magis, quantus thesaurus principiorum & explicationum proveniat ex repetitione capitulorum.* D. Qui hanc negligit, discet in jure modicè, & nunquam callebit *legisticè interpretari, vel disputare.*
33. C. *Ut ergò usque ad verba hæc:* Ex hoc colligunt interpretes, omnia, quæ hæctenus post verbum *terminari* legimus, esse verba *Henrici Imp.*; éstne hoc verum? D. suo modo: nam propriè *Honorius* hucusque semper locutus fuit; Quoniam verò usus est ferè ipsissimis verbis *Henrici*, ut propriis, sicut dicit *Joannes Andreae*, ideò subjunxit: *cujus sunt verba hæc, id est, præcedentia.* Ex verbis: *secundùm etiam decisionem &c.* nota, non esse reprehensibile, si etiam *in adjutorium legum ecclesiasticarum* assumantur terreni Imperii leges. *Can. 7. dist. 10. Confer. can. 16. in fin. XI. q. 1., & cap. 1. de N. O. N. in fin. negotium ipsum, secundùm legum, & canonum statuta, non differas terminare.*
34. C. *Ejus itaque usque ad judicetur.* Igitur opinio eorum, qui clericis juramentum calumniæ obtrudere nitebantur, *duplâ decisione* succubuit, primùm *Imperatoris*, deinde *Pontificis*, qui decisionem *Henrici* corroboravit, & *Marciani* constitutionem sic interpretatus est, ut non *localis* deberet censerì, sed *generalis.* D. Sic plerumque accidit

dit ineptis opinionibus, & frivolis disputantium diffugiis: in byrrhis scholarum diu pertranseunt, præfractè sustinentur, distinctiunculis à laqueo oppugnantium extricantur, audiunt *probabiles*; quia defensores earum contentiosi esse contra Apostolum non desinunt: Sed bona, ac solida interpretatio semper vincit, cùm res defertur *ad legislatores*: hujus farinae opinionum adhuc in jure supersunt multæ centuriæ, quibus opus esset decisione authenticâ, *solummodò propter obstinatos*, suarum potiùs *adinventionum* idololatrias, quàm *justitiæ*, veræque *interpretationis*, adoratores. Vide in simili *Nov. 19. in præfat. § cap. 1.* Ad verbum: *corroboramus* nota, ad harmoniam Sacerdotii, & Imperii pertinere, ut alter imperantium alterius leges corroboraret. Exempla habes in *l. 4. § 8. C. de Summâ Trinit.* Item *ad calcem corporis jur. Civil.*, ubi constitutiones *Friderici II.* corroboravit *Honorius III.*

35. C. *Nam*, cùm usque ad *immunis*. Hic mihi videtur *Honorius* iniquior esse Imperatori *Justiniano*, quàm *Marciano*: in priori quippe versu loquens de hoc dixit: *Divi Marci*; *Justiniano* autem nomen *Divi* non tribuit, sicut tribuerat tamen *Henricus*. D. Vix non incipis nasum habere crisis nimix: *non debemus captare verba*: *l. 19. ff. ad exhib.* Quæ enim res, si *Honorius* alterum

vocet *divum*, alterum *Imperatorem*? An ideò *Marcianus* minùs fuit *Imperator*, vel *Justinianus* minùs post obitum *Divus*? C. Da veniam, Domine, juveni, si per excessum criseos erraverit: arbores adolentes virgulta longiora faciunt, quorum apices discretè succidere prudentis hortulanì est. Indulgeo facilè: oportet juvenem esse vivacem spiritu, nec crimen est, si cum docilitate aliquando exorbitet: ætas superveniens temperabit suo frigore calorem, ut talia sponte abeant: hoc per parenthesis. C. Ast, dum legi *Gonzalesium* ad verbum *divi*, cohorrui, quòd *Honorius* alicui Imperatori, bono quidem, sed non sancto, epithetum hoc tribuerit: venit enim juxta eum à superstitione gentili, quæ credidit Regentes suos post mortem referri inter Deos: D. Verum est, quòd ista nomenclatura displiceat huic magno viro velut adulatoria, præsertim, si tribuatur Regentibus malis, qui nequidem christianis exequiis digni erant, sicut *Juliano apostatæ* in l. 2. de actor. § procurat. l. 20. de curs. publ. C. *Theodos*. Et ideò idem excusavit *Honorium*, quòd referat duntaxat verba *Henrici*, non autem approbet. Sed hoc nihil est; nam non fuit *merus relator* verborum *Henrici*; loquebatur assumptis *Henrici* verbis, sic, ut eadem fecerit sua: ad hæc, sicut *Honorius* non posuit *Divus Justinianus*, quamvis sic posue-

rat

rat *Henricus*; ità quoque titulum *divi* Marciano adimere, & Imperatoris nomen substituere potuisset; usque adeò enim non erat *Honorius* ad verba *Henrici*, si abusiva essent, alligatus. Denique ipsemet *Gonzalez* allegat *Joannis VIII.* epistolas 87. & 91., ubi is Regi & Imperatrici tribuit: *divæ memoriæ.* Tu ergò dic; quòd, licet significatio ista *origine sua gentilis* existat, *usu tamen fidelium* nihil aliud, quàm *mortuum*, ut piè speramus, *in Domino*, significet; hodiènum dicimus: **Höchst-seeligem Andernckens** in nostrâ vernaculâ. Et verò ostendam tibi in hac bibliothecâ *MStum* unum, alterúmve, in quo *Gratianus monachus*, author *Decreti*, intituletur *Divus Gratianus.* Tales ergò minutias noli curare.

36. C. Pergit hìc *Honorius* ratiocinari, & quidem retinendo verba *Henrici* formalia: verùm, in quo stat vis, & intentio hujus argumenti? D. Confutatum it adversarios, dicendo, quòd *Justinianus* non intenderit sub lege suâ comprehendere clericos: quia voluit generaliter *canones vim legum habere.* Nov. 5. cap. 2. Nov. 6. in præfat. & cap. 1. §. 8. ibi: *ed quòd à precedentibus nos Imperatoribus, & à nobis ipsis, rectè dictum est, oportere sacras regulas pro legibus valere.* Nov. 42. in præfat. Nov. 83. cap. 1. ibi: *secundùm sacras, & divinas regulas,*
quas

quas etiam nostræ sequi non dedignantur leges. Nov. 131.
 cap. 1. Ergò & illos canones consistere voluit, qui cler-
 icis juramenta prohibent: cujusmodi vide apud *Gra-*
tianum can. 1. 2. 3. II. q. 5. GLOSSA quoque allegat
can. 4. II. q. 5. can. 3. XXII. q. 1. & can. ult. XXII.
q. 5. Add. ibid. can. pen. & cap. 26. de jure jur. Verùm
 canon 3tius XXII. q. 1. *S. Augustini* est, non *regula Pa-*
trum, insupérque nihil habet ad hanc rem: reliqui ca-
 nones omnes sunt jura, *Marciano*, & *Justiniano* poste-
 riora: unde non potuit *Marcianus* istos putâsse, dum in
l. 25. cit. ait: ecclesiasticis regulis, & canone, à beatis-
simis Episcopis antiquitùs instituto, clerici jurare prohiben-
tur: pro cujus sententiæ explicatione dicendum videtur,
 per *Ecclesiasticas regulas* *Marcianum* intellexisse aliquid
 aliud, quàm *per canonem*; distinguit enim hunc ab illis, &
canonem quidem in numero singulari vocat, *ecclesiasticas*
 verò *regulas* in plurali: unde putem, intelligi *regulas*
Christi, & *S. Jacobi Apostoli. Matth. V. vers. 34. Ego*
autem dico vobis, non jurare omninò. Sit autem sermo
vester: est, est: non, non. Confer. *Jacob. V. v. 12.*
 Per *canonem* autem, antiquam *Patrum regulam*, sive
 scriptam, sive traditam, quâ singulariter cavebatur, ne
 clerici jurent: Sanè, fuisse jam primis quatuor sæculis hanc
 in-

institutionem, innuit responsio *Basilii* Seleuciæ Episcopi, quam dedit in Concilio Cpolitano sub Flaviano contra Eutychem *Macedonio*, spectabili Tribuno, & Notario proferenti sanctum Evangelium, & Episcopos sub sacramento dicere jubenti, si veræ sint legendorum monumentorum professiones, ab utrâque parte illatæ: *hactenus juramentum Episcopis nescimus oblatum, sed est præceptum nobis à Domino Christo non jurandum.* HARDUIN. *Tom. II. Concil. pag. 178.* Sub idem imperantis *Marciani* tempus in Concilio *Chalcedonensi* act. 11. narravit *Cassianus* Presbyter, quid responderit *Stephano*, & *Mæonio*, dantibus sibi Evangelium, & conjurantibus eum, ut juraret communionem: *hodie 25. annis communico: & Deus est, qui novit, quia nunquam juravi alicui, & nunc, dum presbyter sum, cogitis me jurare?* Ibid. pag. 555.

37. C. *Ante Marcianum* ergò non potuisti mihi de hoc inhibente præcepto ullum canonem allegare, quàm *can. 1. 2. & 3. II. q. 5.?* D. Ità, non inveni alium scriptum: nisi fortè ex *canonibus Nicæni I. arabicis* 14tum apud HARDUIN. *Tom. I. Concil. pag. 514.*, qui Sacerdotem nec vult esse *juratorem, nec mendacem.* C. Allegas ergò *merces spurias pseudo-Isidori*: nam ipse dixisti in scholâ, quòd illæ duæ *Cornelii Papæ* epistolæ, quæ reperiuntur

tur in *Pseudo-Isidoro* (Vid. *Harduin. Tom. I. Concil. pag. 131. & seqq.*) non sint genuinæ : at citati à te canones omnes sunt *ex harum secundâ*, quæ inscribitur : *Epistola Cornelii Papæ, Ruso orientali Episcopo directâ, ne Sacerdotes Domini jurare præsumant, vel compellantur.* Hinc primùm *Burckardus*, & *Ivo*, deinde *Gratianus*, prædicta capitula sumpsferunt. D. En te Catum ; non putâssem ; nec refragor tibi ; itaque nec *Marcianus*, nec *Justinianus*, viderunt hunc canonem *Cornelii*, utpote modò Sæc. VIII. compositum ; benè verò illi, qui *novellam Henrici* conceperunt. Intereà tamen ex hâc *Cornelii* decretali, uttùt falsâ, perspicias, quòd *Sæculo VIII.*, quo falsæ decretales in orbem prodierunt, mos non fuerit clericis, jurare ; qui duravit adhuc *Sæculo XII.*, vindice ejusdem *Honorio* nostro contra plerosque dubitantes. Verisimiliter etiam verba illa : *ut nullus clericus jurare præsumat*, deflorata sunt ex *Burckardo lib. 2. cap. 188.*, quibusdam omiſſis.

38. C. Jam absolvimus *primam partem principalem* hujus capituli : nunc ad *secundam*. A versu : *prætereà usque ad delegare*. Hic putem inferi reliquum tenorem *novæ Constitutionis*. D. Rectè putas, & quidem à verbis, *nos itaque usque ad verbum delegare*. Reminiscere tamen eorum, quæ supra (*num. 12. lit. d. & e.*) monui, quibus

bus hîc addo, parenthesin hanc : *si expedire ecclesiæ suæ noverint*, adjectam fuisse ab *Honorio* : neque enim in *novâ constitutione* invenitur.

39. C. Sed, nunquid non etiam adjecit τὸ *calumniæ* in illo versiculo : *ut totus clericalis ordo à juramento calumniæ præstando immunis esse censeatur* ; quoniam novella *Henrici* hoc verbum non habet ? D. Adjecit, *explicationis gratiâ*, tum, quia propter juramentum calumniæ, à clericis detrectatum, exorta fuit controversia ; tum, quia regula interpretum, quam menti imprime, hæc est : *Clausula, sive expressio, generalis sequens restringitur ad rem, & causam prius specificatam, vel ad idem sic : species præcedens restringit genus sequens.* Textus notabiles in *l. 31. C. de transact. l. fin. §. 2. ff. de tritic. vin. leg. l. 47. §. 1. ff. de pact. l. 33. §. 1. ff. de legat. 2.* Quoniam itaque *Henrico* de juramento *Calumniæ* proposita fuerat quæstio, ejus quoque decisio pro immunitate venit intelligenda de juramento *calumniæ*, licet dixerit generaliter *de juramento* ; minimè tamen nocebit dicere, quòd de *omni jure jurando clericorum* senserit perinde, ùt de juramento *calumniæ* ; quia est eadem legis expressa ratio ; licet ultra hanc etiam quædam *specialior ratio* dari possit, cur magis prohibendum fuerit, ne à Clero exigatur *juramentum calumniæ*, nempè, quòd injuriosum

Clero effet , suspicari injustas lites , & cavillationes *indiscriminatim* de clericis.

40. Quid advertis in his verbis : *divinæ* , & *humanæ legis intentione servatâ* ? C. Per *divinam* legem hîc non hæsito intelligere legem *canonicam* , per *humanam* verò legem *imperialem* , sicut in *capit. 5. de testam.* & adhuc clariùs in *cap. 2. de priv. in 6.* ubi : *vigeat studium juris divini* , & *humani* , *canonici videlicet* , & *civilis*. D. Magistralter : in textu te video esse verfatum : Adde ad probandam tuam interpretationem *Can. 1. dist. 10. Cap. 3. in fin. de testib. cog. cap. 18. de Simon.* , imò & *Nov. 137. in præfat.* Quid observas porrò ?

41. C. Monent ex prædictis verbis interpretes , *jura* apparenter *contraria* sic explicari debere , ut servetur *intentio* utriusque juris : *Cùm expediat concordare jura juribus* , & *eorum correctiones* , *si sustineri valeant* , *evitari*. *cap. 29. de elect. in 6.* D. Et hoc fiet , si in lege *contrariâ* non tam servetur *rigor verborum* , quàm *intentio legislatoris* : cùm secundùm B. *Gregorium* verba intentioni deserviant. *cap. 41. princ. de appellat.* Quod quidem *Glossæ* monitum huc quadrat , si *divinam* legem cum *l. 2. C. h. t.* comparemus ; tunc enim *verba generalia* *humanæ* videbantur nonnullis obstare dispositioni *legis divinæ* ; si verò legem *25. §. 2. C. de Episc.* cum lege

lege divinâ conferamus, non quadrat observatio : quoniam idipsum loquebatur utraque, ita, ut non fuerit opus laborare de concordantiâ, & dimissis alterius legis verbis servare intentionem utriusque.

42. C. Sed D. Böhmerus Senior in *Jur. eccles. Protestant. lib. 1. tit. 12. §. 21.* ait, Honorium hîc agere infelicem interpretem legis *Marciani*; eò quòd dicat 1.) constitutionem illam à *Marco Augusto Cpolitano* Præfecto Prætorio promulgatam, & 2.) ad clericos *Constantinopolitanos* restrictam fuisse, nec ad alios pertinere, quod utrumque falsum sit. D. Böhmerus Senior valdè indiscretus erat in taxandâ interpretatione RR. Pontificum: ubique conquirat, quod suggillet, quòque ipsos faciat in jure idiotas: cur propter *divum Marcum*, loco *Marciani*, nominatum, solus carpitur *Pontifex*? nōne prior in hoc lapsus est *Imperator*, cujus verba assumpsit *Pontifex*? Ad solos *Cpolitanos* clericos legem *Marciani* non restrinxit *Honorius*, imò declaravit juxta decisionem *Henrici*, eam ad omnium ecclesiarum clericos pertinere: sed hæc restrictio volebat fieri per nonnullos legis peritos: Sæpè capitula in parte narrativâ ponunt aliquid per modum objectionis, non per modum sententiæ propriæ ipsius Papæ narrantis.

43. C. Sed! quo pacto servatur intentio *divinæ & humanæ*

legis per hoc, quòd clericus non *compellatur* jurare, nisi etiam *prohibeatur* jurare? D. *Intentio* utriusque legis hæc est, ut clericus *passim* jurare prohibeatur, licet *verba* innuere videantur, eum *numquam* jurare debere. Secundùm hanc intentionem *Henricus*, & *Honorius* rectè cogitabant sic: *Qui passim jurare prohibentur, non debent generaliter, & indistinctim obligari ad juramentum calumniæ: Sed clerici passim jurare prohibentur: ergò non debent generaliter, & indistinctim obligari ad juramentum calumniæ.* C. Ergò saltem posset clericus, si *vellet*, jurare de calumniâ; quia solùm dicitur, eum non esse *compellendum*. D. Hoc non sequitur; quoniam *ideò* dicitur, eum non esse *compellendum*, quia *secundùm ecclesiasticas regulas passim jurare non potest*: ergò utrumque dicitur, nec posse, nec cogi debere.

44. C. Estne ergò juramentum *res mala*, ut clericus non juret licitè? Nónne est *actus religionis*, cujusmodi vel maximè decent clericos? Et, si *laicis* jurare liceat, quidni & *clericis*? cùm doctrina Evangelii de simplici sermone *per est, est: non, non*: tam fit pro *laicis*, quàm pro *clericis*. D. Absit dicere, quòd juramentum sit *res mala*; nam Deus, & Dominus noster, & ejus Apostolus, juraverunt: hinc *Matth. 5.* non dicitur: *quod his abundantius est, malum est, sed, à malo est.* Cap. 26.
de

de jure jur. à malo, inquam, non tam culpæ, quam pænæ, nec exhibentium, sed exigentium juramenta: malum hoc est infirmitas diffidentiae, & incredulitatis, cui medetur juramentum: id autem, quod non quaritur, nisi ad subveniendum infirmitati, vel defectui, non est per se appetendum, sicut constat in medicinâ. S. Thomas 2. 2. quæst. 89. art. 5. in ☉. Est quidem juramentum actus religionis, sed propter periculum casûs non appetendus, parcissimè exercendus. Hinc, quò religiosior est homo, eò magis vitat juramenta; cùm itaque clerici vitam religiosiorem profiteantur, quàm laici, illos decet adhuc rariùs jurare, quàm laicos. Equidem pro his quoque est doctrina Evangelii: nolite jurare; sed perfectiori modo observanda per clericos, tum, quia isti sunt magistri, & duces laicorum in viâ veritatis, ideòque decet ipsos haberi tam veraces, ut simplici eorum assertioni, ac promissioni credatur; tum quia secundùm Concil. Triburiense in can. 4. II. q. 5. nos clerici vicem discipulorum gerimus in ecclesiâ, quibus Dominus dixit: nolite jurare. Et, quoniam Episcopi vicem gerunt Apostolorum, voluit Synodus Regia Ticina anno 850. can. 4., ut ordinariè sermo illorum esset juxta Evangelium: est, est: non, non: siquid enixiùs affirmandum duræ forsitan audientium mentes exigant, voluit, ut more Apostolico sua dicta

dicta confirment hâc locutione: *Deus scit*, aut *coram Deo*. HARDUIN. *Tom. V. Concil. pag. 26.*

45. C. Ad verbum: *delegare* scrupus non mediocris pedem meum vexat: nam, sicut clerici prohibentur *personaliter jurare*, ita jubentur hoc officium aliis *delegare*. D. non *jubentur*, sed *permittuntur*, propter verbum: *liceat*. Arg. l. 40. ff. de judic. C. Non eximis per hoc scrupum: manet enim meum argumentum: *qui delegat alterum ad jurandum, ipse jurat; clericus non potest ipse jurare: ergo nec delegare*. Nonne enim, si juret defensor *ex delegatione clerici*, perinde est, ac si juraret ipse clericus? Nam qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum. R. §. 72. in 6., præsertim hîc, ubi procurator jurat *in animam sui principalis*, & propter hoc *speciali mandato* indiget. Sanè, si clericus non potest jurare *per se ipsum*, quâ ratione *delegabit* hoc alteri? Arg. R. §. 68. in 6.?
- D. Quamquam *Lex Justinianæa* non dederit *alternativam*, ut vel *persona principalis*, vel *ejus defensor*, juraret de calumnia; l. 2. princ. §. 3. C. h. t.; mos tamen successu temporis invaluisse videtur, ut *clerici* suis defensoribus *spontè* committerent præstationem hujus juramenti, utentes privilegio Sacerdotum apud Romanos, de quibus prætor dixerat: *Sacerdotem Vestalem: & Flammiam Dilem in omni meâ jurisdictione jurare non cogam.*

A. GELL.

A. GELL. *noct. atticar. lib. X. cap. 15. in fin.*, hocque propterea, *quia hi jurare non poterant. LIV. lib. 3.*, quem refert integrali passu Gonzalez *in cap. fin. h. t. num. 7.* attamen licebat eis *assignare alium*, qui pro ipsis juraret. Sic & nostri clerici; quanquam ad neutrum tenerentur, quia *immunes simpliciter*, non *secundum quid*, & *certa duntaxat ratione*, declarabantur. Hoc more supposito utique nunc est magna difficultas, qualiter juraverit ille *defensor*, à clerico in hoc officium *delegatus*? Repetentes communiter tenent sic: aut ille *delegatus* erat *æconomus*, vel *syndicus* alicujus Collegii clericalis, & jurabat *in animam propriam. cap. 3. h. t.*, aut verò fuit *procurator alicujus clerici in particulari*, ejusque *causâ privatâ*, non *ecclesiæ*; & jurabat *in animam clerici*, indigebatque ad hoc *speciali mandato*. Sed non sapiunt mihi ista: nam 1.) Hi ipsi non loquuntur conformiter suæ explicationi; dicunt quippe, clericum *in causâ propriâ* litigantem compelli posse, ut *per se* juret: ergò non admitteretur procurator, ad jurandum *in animam sui principalis*. 2.) Clerici ita sunt ab hoc officio immunes, ut non compellantur *quâlibet ratione* hoc jusjurandum subire, imò *minimè* audeant jurare inconsulto Prælato suo; Sed, qui ita delegat, *ut alter juret in animam delegantis*, is certò *aliquâ*, imò *multâ*, & *fermè identicâ ratione*

jurat, nec verificat de se, quòd *minimè* juret. Nam, ùt ex *Cajetano* 2. 2. *quæst.* 98. *art.* 2. *ad* 4. docet venerab. SUAREZ *Tom.* 2. *de relig. lib.* 2. *de juram. cap.* 31. *num.* 4., in tali casu interveniret intentio jurandi *ex parte principalis*, & iste modus jurandi non excluderet, quin juramentum sit *actio personalis*: quamvis enim per alium loquatur, *ipse tamen mandans est, qui loquitur*; quia alius non loquitur, nisi *nomine ejus*, & parum ad *vinculum juramenti refert*, quòd instrumentum explicandi sit *propria lingua, vel aliena*. Nec ista *formalitas*, jurandi per ministerium alterius, sustulisset sufficienter scandalum per hoc, quòd non ipsimet clerici hâc viâ *tangerent Evangelia*, ùt plerique ratiocinantur; quia in *tactu illo corporali* non posuerunt canones suam rationem motivam, sed in hoc, quòd clerici verbum jam non ampliùs esset: *est, est, non, non*. Itaque sentio, verbum *delegare*, quo utitur textus, non significare hîc, *dare mandatum speciale jurandi in animam clerici*; sed *puram assignationem* alterius personæ, *quæ causam omninò non nesciat*, ùt loquitur *cap.* 3. *h. t.*, quæ post litis contestationem habeatur *pro domino litis*, jurétque in *animam propriam* de calumniâ: sicut disposuit postea *Bonifacius VIII.* de quibusvis procuratoribus, qui *post juramentum calumniæ*, à principalibus personis præstitum, depu-

deputan
venit,
rit, siv
cur cali
l. 2. §.
qui,
factus
præstan
quemad
cantand
nancur
jurante
mam su
stinction
beretur
tutâ ac
alium
tisher
quid.
calum
vice-ja
le jura
qui ide
in deleg

deputantur. *Cap. 2. §. 1. h. t. in 6.* Ad idem quippe venit, siue pars principalis officium suum jam exsoluerit, siue immunis sit ab eodem persolvendo. Erit igitur talis defensor similis *curatori*, vice *sui adulti* juranti *l. 2. §. 2. C. h. t.*; clericus delegans autem similis *ei*, qui, cum nesciente domino, & ordinante, diaconus factus sit, præstat domino servum *vicarium* loco sui: nam præstans *vice sua servientem* non denominabitur *serviens*; quemadmodum nec illi domini de choro, qui officium cantandi, sibi incumbens, delegant vicariis, denominantur cantantes. Aliud ergo est, constituere *vicarium jurantem* loco sui, & aliud constituere *jurantem in animam suam*. Ad tuum perinde est, respondeo sub hâc distinctione: *quantum ad hoc, ut clericus diceretur, vel haberetur jurans N. quantum ad hoc, ne repellatur ab institutione actione C.* Inventa est igitur hæc ratio, delegandi alium jurantem, ne clericus juret, *quasi media*, ut satisfieret uni legi, & canoni *plenè*, alteri verò *secundum quid*. C. Quid ergo, si fortè iudex in fine æstimasset, *calumniam in lite fuisse*, in quem caderet perjurium? D. In *vice-jurantem*, non in *delegantem*; quia non hic, sed ille juravit; impossibile enim est, eum videri jurasse, qui idèò delegavit alium jurantem, ne ipse juraret. Nec in *delegationibus* id semper agere censetur *delegans*, quod

facit *delegatus*, ut constat ex *judicis delegati* actionibus, quæ non imputantur *judici deleganti*. Verbo: sicut *delegare* in materiâ *solutionis* est alium *reum solvendi* creditori dare *l. 11. ff. de novat.*; ita in præsentî materiâ *delegare* est *judici*, & *parti alium reum jurandi* dare.

46. D. Restat adhuc aliquid in hâc parte textûs nostri, super quo solent DD. hîc disceptare. C. Scio: propter verba: *seu criminali*, disputant, an etiam *in causâ criminali* veniat præstandum juramentum calumniæ? Et ego, salvo meliori, non hæsito, istud affirmare *de puncto juris*; quidquid dissuadeat *prudencia praxeos*, propter periculum perjurii. *Arg. cap. 3. de cobab. cler. & mulier.*
- D. Unde probas tuam resolutionem? C. Ex *l. 2. C. h. t.*, ejusque verbis: *in omnibus litibus*, & ex *Cap. præsentî*, cujus verba: *in causâ quâcumque, seu criminali, seu civili*, supponunt, non-exemptos *etiam in criminali* jurare debere. D. distinguo: *criminaliter intentatâ* N. *civiliter intentatâ* C. C. Contra est, mi Doctör, quòd hæc *distinctionio restrictiva* fiat absque necessitate alicujus juris in contrarium urgentis; & *generalitas*, atque *proprietas* verborum servari debeat, quàm diu nihil est, quod cogat *restrictingere*, & *impropriare*. *Arg. l. 8. ff. de public. in rem act. can. 13. XXXI. q. 1. cap. 2. de conjug. lepros. in fin. & l. 69. ff. de legat. 3.* Verba legum tantum valent, quan-

quantum valere possunt. *Arg. l. 1. §. 1. ff. de legat. præstand.* Et verò, si in causis *civilibus* proditum hoc est remedium, ut coërceantur *calumniæ*; quantò magis propter momentum rei in *criminalibus*, ubi sæpè dantur *calumniatores*? D. Calumniatores in criminalibus satis coërcentur *per pœnam talionis*, in quam accusatores sese debent inscribere. C. Hæc ipsa pœna, quam timent hi, nisi probaverint illatum crimen, ansam eis præbet *calumniandi*, falsasque probationes pro veris inducendi; & sic regula tenebit: *ubi periculum majus intenditur, ibi procul dubio est plenius consulendum.* cap. 3. de elect. in 6.; ut sacramenti timore calumnia compescatur. D. Sed obstat, quòd in causâ criminali *criminaliter intentatâ* non agatur *per procuratorem* cap. 15. de accus. Atqui cap. 1. *h. t.* dicit, delegari posse ad jurandum vice clerici procuratores: ergò non loquitur de causâ criminaliter intentatâ. C. In causâ criminali *criminaliter intentatâ* regulariter non admittitur procurator, qui *loco non-comparentis* agat, vel defendat: admittuntur tamen advocati, defensores, & procuratores *juxta principalem partem* in jure comparentem: & talibus poterit clericus officium jurandi delegare. Alii dicunt, de *foro canonico*, ubi non infligitur pœna sanguinis, procedere cap. 1.; non autem *de foro civili.* Sed refelluntur; quia non solus

Honorius dixit : *in causâ criminali* , sed etiam *Henricus* Imperator , qui tamen non tulit ordinationem pro *judiciis canonicis* , utpote ad eum nihil pertinentibus. D. Perquam benè solvis , & arguis. Sed adhuc unum : Quoad juramentum calumniæ aëtor , & reus non debent ad imparia judicari. *Arg. l. 2. C. h. t. ibi : neque aëtorem , neque fugientem* , id est reum. Sed *reus* in causâ criminali non tenetur ad juramentum calumniæ : ergò neque aëtor , sive *accusator*. C. *Nego min.* , nam & in *accusato* periculum calumniæ est , puta e. g. , quòd frivolâ objectione *majoris criminis* vellet repellere accusatorem ; quòd corrumpere judicem ; quòd litis tardandæ causâ frustratorias dilationes peteret , vel exceptiones pœnæ dilatorias proponeret ; quòd pro innocentia suâ subornaret falsos testes , & sic accusatori malam rem calumniosè faceretur , procurando ei constitutam legibus talionem. D. Hæc satis justificant tuam negationem : putas igitur cum *Panormitano* hîc §. *Quæro* , etiam *accusati* conscientiam timore hujus juramenti commovendam esse , ne simul perdat corpus , & animam : *quantò enim quis morti vicinior efficitur , tantò fieri timidior debet.* can. 24. dist. 86. Sed contra est. 1.) Quia periculosa est hæc , ut ipse insinuâsti , ad jurandum compulsio ejus , qui est in angustiis. 2.) Accusato licet in capitalibus criminali-

minibu
sanguin
qui, &
de tr
& sic
Respo
ardua
majore
lumiâ
jerant
expurg
reus an
Cap. 1
positiv
guinem
intellig
quitur
D. Q
pere
Clar
hunc
6., q
cufator
quòd a

minibus, quæ pœnam mortis continent, qualiter qualiter sanguinem suum redemptum velle. l. 1. ff. de bon. eor. qui, & ideò non tantùm permissum est ei transigere l. 18. de transact.; sed etiam adversarium corrumpere l. 1. cit., & sicut ajunt veteres, mentiri: ergò & calumniari. C. Respondeo ad 1.) retorquendo: ergò nec in causâ civili arduâ, cùm agitur de existimatione hominis, vel de majore parte bonorum ejus, cogetur quis jurare de calumniâ; nam & homines pro talibus non amittendis pejerant: item, ergò neque deferetur alicui juramentum expurgationis, contra tot canones: item, ergò neque reus angariabitur juramento de veritate dicendâ, contra Cap. 18. de accusat. Ad 2.) Nec corrumpere adversarium positivè licet, nec mentiri, ad redimendum suum sanguinem; sed lex cit. dicit, ignoscendum esse, non nocere; intellige coram judicibus sæculi: ex istis tamen non sequitur, posse accusatum calumniosis modis se defendere. D. Quàm optimè. C. Haçtenùs in theoriâ fui, nunc cuperem à te nôsse quoad hoc practicam. D. Evolvamus J. Clarum lib. 5. §. pract. crim. quæst. 18. num. 3. Apud hunc ex antiquis testatur Bartolus in l. 1. C. h. t. num. 6., quòd suo ævo secundùm communem usum Italiæ accusator tenebatur jurare tempore, quo offertur libellus, quòd accusatio est vera, & quòd non animo calumniandi

hoc

hoc faciat. *Cuarez in libr. repetit. fol. 845. num. 16.* dicit, quòd *stylus Hispaniæ* in hoc concordat *cum stylo Italiæ*. Hanc etiam dicit esse *communem practicam*, & consuetudinem *Curt. Sen. de jur. calumn. in princ. num. 2.* Sed prædictus *J. Clarus*, praxeos Italiæ, & Hispaniæ expertus, ait: *Certè hoc apud nos hodie non servatur in practicâ; prout etiam nunquam se vidisse illud observari, nisi petente adversario, attestatur Foller in pract. crim. canon. fol. 50. num. 51.* De Gallia testatur *Hericourt in Analyfi Decretal. ad. b. t.*, quòd in nullo tribunali Gallicano, sive ecclesiastico, sive regio, ampliùs practice tur hoc juramentum: quod benè fit; docet enim experientia, quàm exiguam virtutem retinuerit ad percellendas hominum conscientias, qui de facili sibi formant dictamen practicum favorabile. De nostrâ Germaniâ satis innuit *Specul. Saxon. lib. 3. art. 88.*, simile quid contra calumniam jurâsse accusatorem: *factâ autem positione actor priùs jurare debet, eum facti reum esse, pro quo passus est proscriptionem.* Sed hodie in criminalibus eo juramento non utimur, ut ut frequentetur in civilibus, in utroque foro. Nam multis in locis proceditur contra malefactores *per viam inquisitionis*, in quâ per se cessat hoc jus jurandum ex parte accusatoris. Reo autem solemus dissimulare juramentum tam *calumniæ*, quàm

de

de veritate dicenda, quorum postremum ex antiquâ praxi hodiernum solent ab inquisitis exigere *sancta Sacrae Inquisitionis officia* : Quibus verò in locis contra malefactores proceditur *per viam accusationis*, hæc fit *ex officio per procuratorem fisci*, qui *de praxi* non jurat propter calumniam; quamvis *de jure* non eximatur ullibi.

47. Demùm ex hoc versu colligunt DD. cum *Panormitano*, nomine *clericorum* venire etiam *personas religiosas*, *utriusque sexûs*, tamen si clericali tonsurâ careant: quoniam verbum *clerici*, quod solùm est in lege *Marciani*, tam *Henricus*, quàm *Honorius*, sic per enumerationem personarum exposuerunt: *non abbas, non monachus, vel sanctimonialis &c.* D. Hoc verum est, idque non solùm in *materia favorabili* privilegiorum clericalium, sicut plerique ponunt regulam; sed etiam in *materia disciplinæ clericalis*, quæ magis, aut saltem non minùs, decet quoscunque religiosos; nam hîc non tam agebatur *principaliter* de puncto aliquo *favorabili* privilegii, & immunitatis à jurandi necessitate, velut ex prærogativâ dignitatis, quàm de *disciplinæ christianæ* perfectione, prohibente, ne passim, ac sæpè jurent clerici; quod probat textus in cap. 26. de jure jur. ibi: *licet ergò debeat esse viri perfecti, ut, quantum potestis, juramenti vinculum evitetis.* Sed perge nunc ad versum penultimum.

48. C. Ex hoc versu sequitur, quòd *Honorius* censuerit, aliquando Episcopis, & clericis iuramenta permitti posse. D. Profectò; nimirum, *cùm necessitas exigit, pro re verâ, licitâ, & honestâ possunt securè jurare.* dict. cap. 26. Iuramenta quippe sunt de numero eorum, *quæ prohibentur diutaxat ex causa*, non, quia per se mala sunt, sed, *quia, si fiant frequenter, & multum, ex his mala sequuntur, ut ex vino.* cit. cap. C. Tunc autem censeo clericis permitti posse, ut jurent, *si expedire ecclesiæ suæ noverint.* cap. 1. h. t. D. Non, sed hæc parenthesis, sive *conditio moderans* referri debet ad *prudentiam Rectorum*, ut judicent, atque dignoscant, an, *si causa ecclesiæ suæ vertatur*, consultum sit, eandem *per se* agere, *non jurando*, an verò *advocato*, seu *defensori ecclesiæ*, commendare, *delegando* ipsi officium jurandi: erat nempè *aliquid periculi* in hâc substitutione *alterius personæ*, tum, si hæc minùs diligenter, aut minùs fideliter litem ecclesiæ curaret, aut, sicut ait *Durandus in Speculo*, si procurator ecclesiæ esset *truffator*; quo suspicionis casu præstaret agere Prælatum; tum, si defensor jurare nollet, prætexens, causam ecclesiæ sibi non videri justam: hinc opus deliberatione. Atque utinam gustarent istud ecclesiarum, ac monasteriorum Prælati, considerantes apud se, *an suis ecclesiis expediat, causas earum omnes, easque*
sepe

ſæpè graviffimas, confidi ſolis ſuis advocatis? An magis non præſtet, providere, ut ſint ſemper docti in jure filii de monaſterio, qui, cùm ejus expoſcit utilitas, forenſium ſuæ domûs negotiorum, ſi non publici ſuſceptores, & executores, ſaltem domeſtici conſultores, ſeduli coadjutores, & cumulativi intendentes, quid agant, & qualiter res gerant extranei ſyndici, Abbate imperante, exiſtant; quorum utrumque permittit can. 35. XVI. q. 1. C. Audivi aliquoties de hoc diſcurri: ſed quidam de conventibus non capiunt verbum hoc; ajunt enim, ſtudiis juridicis ſpiritum religioſi nimis diſſipari; educari inquietos, & litium domeſticarum ſeminatores; periculum eſſe Abbatibus ipſis à monacho jurium perito; B. Gregorii ſtudium fuiſſe, à litigiis forenſibus monachos ſubmovere, dicendo: expedit pro parvo incommodo (ſalarii, quod dandum eſt ſyndico extraneo) à ſtrepitu cauſarum ſervos Dei eſſe quietos. cap. un. de Synd. D. Servatis ſervandis, & ſelectis ad hoc opus ſeligendis, nihil erit incommodi, ſi religioſi applicent ſe ad ſtudium juris præcticum: quot non erant viri pii, ac religioſi, qui juris arti vacabant? Nónne Regino Prumiensis, & Gratianus, optimæ converſationis monachi fuerunt? Nónne S. Raymundus religioſus? Nónne ipſemet S. Gregorius M., juris civilis doctiſſimus, fuit Benedictinus? Nónne Molina, Leſſius,

Laymannus pii, & quieti *Jesuitæ*? Agere *cellerarium*, *culinarium*, *exceptorem hospitem*, non dissipat spiritum religiosum; studere autem *juri* in solitudine cellæ dissipet? In strepitum causarum, *neglectis officiis regularibus*, se totos effundere, utique *Servis Dei*, & animabus virorum religiosorum, non expedit; sed istud non intenditur: sint juxta *cit. cap. un.* extranei *Fausti*, qui dicasteria pro monachis adeant; sed & sint monachi, qui sollicitè *Faustis* advigilent. Verùm hæc per parenthesis, quoniam textus dedit occasionem, hoc tangendi: perge.

49. C. Vult *Honorius*, Episcopum, per se juraturum, priùs *pro consilio* debere accedere *Romanum Pontificem*: hoc *reservatum est de novis*; neque enim legas de eo quidquam *in anterioribus decretalibus*; est prætereà impracticabile, nisi fortè *Episcopi Romæ* sint *viciniores*, ut putat *Goffredus*. D. Erat novum *reservatum*; quia *mos* quoque *novus* fuisset, ut aliquis *Episcopus* de *calumnia* juraret *in persona propria*, & quidem stans humiliter *coram judice sæculari* sedente: facit ergò majorem difficultatem hìc *conditio personæ*, ejusdèmq; *duplicis*, nempe *judicis laici*, cui juratur, & *Episcopi*, qui jurat. Ob primam conditionem statuit *Can. 22. XXII. q. 5.*, quem *Gratianus* *Concilio Rhemensi* tribuit, quanquam in nullo eorum

eorum fit repertus, ut nullus ex ecclesiastico ordine cuiquam laico quidquam super sacro-sancta Evangelia jurare præsumat, sed simpliciter cum veritate, & puritate dicat: est, est: non, non. Ob secundam verò conditionem rarissimè hoc faciet Episcopus: nam aliqui impediuntur à juramento, quia sunt majoris dignitatis, quàm, quòd eos jurare deceat, inquit S. Thom. 2. 2. quæst. 89. art. 10. ad 3. & ibid. in 0. Aliud autem est considerandum ex parte hominis, cuius dictum juramento confirmatur: non enim indiget dictum hominis confirmatione, nisi, quia de eo dubitatur: hoc autem derogat dignitati personæ, ut dubitetur de veritate eorum, quæ dicit: & idè personis magnæ dignitatis non convenit jurare: propter quod dicitur II. q. 5. cap. Siquis Presbyter, quòd Sacerdotes ex levi causa jurare non debent. Quòd autem rariùs certæ quedam indecentes res fierent, idè introducta sunt reservata Papalia, ut patet in dispensatione super publicis irregularitatibus, & impedimentis matrimonii, item in pluralitate beneficiorum residentialium, & translatione Episcoporum. Certè, nisi hoc reservatum esset, breve post tempus Episcopi passim jurarent, etiam coram laicis, propter plurima, quæ apud ipsos Episcopis instant, negotia. Custodiri autem voluit Honorius istud non à folis Episcopis curiæ vicinis, sed ab omnibus, ad quos scripsit, nempe totius Occidentis.

tis. Num. 6. In *remotioribus* ipsa difficultas, Romam pro habendâ licentiâ recurrenti, favebit intento Papæ, quod erat, *ut quàm rarissimè juret Episcopus*; sicut difficultas, quam fecit in simili *Extrav. ambitiosæ de reb. eccles. non alien. int. com.*, prodest, ne res Ecclesiarum tam facilè alienentur.

50. C. *Van-ESPEN* in *can. 22. XXII. q. 5.* scribit, clausulam Glossæ: *nisi hoc fiat auctoritate Papæ, sapere falsas decretales*; éstne hoc verum? D. Non video: nihil enim est de hoc reservato in *supposititiâ decretali Cornelii Papæ*: Sed Glossa, per *Gratianum* decepta, adjecit hanc clausulam, ut solveret difficilem canonem *7. II. q. 5.*, sicut probat ejus allegatio. Iste *Lovaniensis Doctor* nimis fuit liberalis in derivando scita canonica ex falsis decretalibus.
51. C. Videtur autem errâsse hæc Glossa, dum generalitèr requisivit *auctoritatem Papæ* ad hoc, ut *quilibet clericus juret laico*; nam *cap. 1. h. t.* requirit solummodò, ne hoc fieret *inconsulto Prælato* clerici: D. Hoc rectè advertis: sicut quoque non placet, quòd Glossa *cit. canonem 22.* restringat solummodò ad juramentum *expurgationis*, putans, quòd, *si clericus peteret aliquid coram laico, benè teneretur ibi præstare juramentum calumniæ*; nam textus ait: *quidquam jurare*: ergò neque, *se non calumniari*: item, *si est aliquid, quod sibi objiciatur, co-*
ram

ram iudice ecclesiastico *expurgetur* : ergò etiam, si clerico actori coram sæculari iudice objiciatur *calumnia*, hæc ad summum coram *iudice ecclesiastico* per juramentum calumniæ expurgaretur : Item : coram laico clericus non debet aliud dicere, quàm *est, est, non, non* : quomodo ergò jurabit de calumniâ ?

52. C. Quis est iste *Prælat*us, quem consulere priùs debet clericus, quàm juret ? D. Non præcisè *Episcopus*, aliàs, ubi *Honorius* posuit : *Prælato suo*, posuisset : *Episcopo suo*. Arg. cap. 12. de *decim*. Ita plerique cum *Innocentio*, *Immola*, & *Butrio*. Igitur consulatur *immediatus* juraturi clerici, vel monachi, *Superior*; quo nomine etiam venient *Plebani propriè tales*, Arg. cap. ult. in fin. ne cler. vel *monach.* junct. cap. 1. in fin. eod. in 6. Et sic monachus consulat *Abbatem*, *Abbas*, si *exemptus* fuerit, *Papam*; si *non-exemptus*, *Præsidem congregationis suæ*; si non sit de congregatione aliquâ, suum *Episcopum*; *Canonicus*, vel *Vicarius Collegiætæ Ecclesiæ* suum *Decanum*, *Decanus Episcopum* : *Parochus* suum *Archidiaconum*, si hic de consuetudine habeat illi imperare, secùs *Episcopum*, sive ejus *Vicarium generalem*; *Altrista beneficiatus* suum *plebanum* : C. *Sanctimonialis* ergò consulat suam *Abbatissam* ! D. Possèt hoc subtili ratione videri; quia sicut in hoc cap. sub nomine *clerici*

ve-

venit *Sanctimonialis*; ita quoque sub nomine *Praelati* veniet *Abbatissa*: nam sub masculino continetur etiam *fœmininum*. l. 1. ff. de *V. S.* § l. 45. ff. de *legat.* 2. Quoniam verò agitur hìc *de re graviore*, & *quæ consilium fœminæ transcendit*; sic rem fore temperandam existimo, ut *Abbatissa* sibi adjungat virum gravem ordinis ecclesiastici, qui *jurium* sit peritus, unâque cum isto exploret *monialis suæ conscientiam*, & *causam*; quatenùs vel permittat eam jurare, vel inhibeat. C. An clericus consulens tenetur etiam *sequi consilium* sui *Praelati*, si dissuaderet hic ipsi *juramentum*? Sæpè enim canones jubent *exquiri consilium*, sine obligatione *sequendi*: cap. 7. de *arbitr.* Cap. 52. & ibi DD. de *elect.* D. Tenetur; cùm *Praelatus*, videns, periculum *perjurii*, vel *scandali*, aut *opprobrii suæ ecclesiæ*, esse *subextiturum*, possit sub *obedienciâ canonicâ*, vel *regulari*, inhiere *juramentum*: unde DD. communiter verba illa *inconsulto praelato* intelligunt de *positivâ necessitate præviam licentiæ*; Et *Baldus* hìc tradit bonam regulam: *ubi requiritur consilium Superioris, ibi ejus permissio desideratur*. *Juramentum* tamen, contra *voluntatem praelati emissum*, valeret; quia *subditus peccaret duntaxat quoad modum*. C. An hæc necessitas *licentiæ* intelligitur *de omni casu*, quo *juratum* it clericus, an verò tantùm, cùm *jurare vult coram judice seculi*

ſæculari ? D. Tanto major erit hæc neceſſitas, quando *coram iudice ſæculari* : propter *ſingularem indecentiam*, quæ comitatur exactionem juramenti à clerico per virum ſæcularem, cum tali humiliacione. Multi equidem de antiquis credunt, *Honorium* præcipere conſultationem proprii Prælati, tunc demùm, quando clericus vult jurare *coram iudice ſæculari* : ſed *menti Honorii* conformius eſt, eandem licentiam requiri, ſi vellet clericus *personaliter* jurare *coram iudice eccleſiaſtico* (ſive *ſuo*, ſive *non ſuo*, nihil refert) quia generalis ratio decidendi erat, *ne tam frequenter jurarent clerici* : voluitque Honorius conſervare *antiquos canones*, qui non tantùm *coram laico*, ſed etiam *ſimpliciter* nolebant, clericos de levi jurare. Nec eo ipſo, quòd à prælato ſuo acceperit licentiam *litigandi*, clericus absque ulteriore conſulto *jurare* poterit ; cùm ſint diverſa, *litigare*, & *jurare*, primùmque ſine ſecundo explicari queat ; aliàs Ss. Canones dando clericis facultatem *litigandi*, dediffent eo ipſo licentiam *jurandi*, quòd absurdum eſſet dicere.

53. C. Quam verò regulam tenebo, *affirmativam*, vel *negativam* ? Quidam dicunt, *clericum non poſſe ſine ſui prælati licentiâ jurare, niſi authoritatem, vel neceſſitatem jurandi expreſſè à jure canonico habeat* : alii verò cum *Panormitano* ſuſtinent, *quòd, juſtâ cauſâ exigente, vel ſub-*
I
exiſtente

existente, possit clericus sine Superioris licentiâ omne juramentum præstare, nisi expressè à jure prohibeatur. D. Noli sentire cum Panormitano; neque enim clericis juramentum est de genere permissorum, ut ipse dicit: sed regula ecclesiastica est, clericum non debere jurare: ab hac exceptio fit, nisi, cum canon id expressè permittit, e. g. ut clericus juret Imperatori fidelitatem. Glossa in cap. 22. XXII. q. 5. aut, cum canon planè adstringit clericum ad jurandum, e. g. ut se purget super diffamatione: can. 5. § 16. II. q. 5. ut Archi-Episcopus ante receptionem Pallii juret Summo Pontifici. Cap. 4. de elect. Quotiens igitur relaxandum est aliquid de regulâ non jurandi, hoc vel canon aliquis expressus faciet, aut expressa licentia Superioris ecclesiastici, sub cujus obedientiâ aliàs vivit clericus. Sic evitantur prolixæ involutiones, quas hic faciunt antiqui. C. Tenes ergò, quòd non solum tunc requiratur licentia Prælati, cum juramentum calumniæ generale præstandum esset, sed etiam, dum quævis alia juramenta, quæ in jure non permittuntur, vel præcipiuntur expressè. D. Ita, hoc teneo, & dico cum Hostiensi, hanc constitutionem largè loqui de quolibet juramento; quia, quod hic de juramento calumniæ disponitur, provenit ex regulâ prohibitivâ generali, quam nemo, nisi vel ipse canon, vel prælatus, clerico relaxare

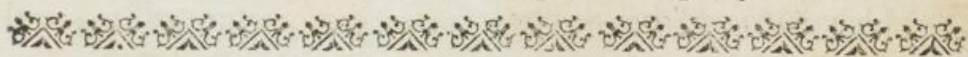
xare potest. Igitur nec sine licentiâ poterit clericus per se præstare *juramentum malitiæ*, quod vocatur *speciale calumniæ*, nec *suppletorium*, nec *purgatorium simplex*, sive *minus solenne*, nec *judiciale*, nec *voluntarium*.

54. C. Denique dicas mihi, an debeat clericus etiam habere licentiam sui Prælati, si *deleget* officium jurandi idoneo advocato? D. distingue, si *deleget*, ut supra (Num. 45.) eum posse delegare explicavi, nega; quia tunc clericus minimè intelligitur jurare, sed alius vice ejus: si verò ita *deleget*, ut alter juret *in animam delegantis*, concede; quia ipse clericus tunc verè jurat, suamque animam obligat; sicut is, qui per procuratorem contrahit, verè contrahit. *Grannamieto ad h. t. num. 11. in fin. A. de Butrio hinc num. 28.*, ubi tamen subjungit, hoc non fervari; quia una causa, quare non compellitur clericus jurare, est, quia error quidam videtur, videre jurare clericum, quæ causa cesset, si delegetur alius jurans in animam clerici.

55. C. Tandem est versus ultimus: *omnibus autem. D.* Col- lige ex magnitudine pœnæ quantitatem excessûs; si quis clericus *inconsulto prælato suo* juraret, compulsus, vel incompulsus, de calumniâ, aut aliàs, *veniam sibi deinceps noverit denegari*. C. Puto, quòd Dominus Papa studiosè irremissibilitatem pœnæ apposuerit, ut clericus haberet

eò meliorem excusationem , si urgeretur à iudicibus , maximè *secularibus* , ad jurandum , dicendo : *libenter vellem , sed puniret à Domino Papá , si jurarem , sine veniá* : & sic non poterant iudices eos afficere pœnâ nolentium jurare de calumniâ : *cùm enim non stat per eum , ad quem pertinet , quò minùs conditio impleatur , haberi debet perinde , ac si impleta fuisset*. R. J. 66. in 6. D. Potest esse : neque enim ego credo , quod ipsi clerici valdè proclives fuerint ad jurandum de calumniâ , ut *propter eos coërcendos* hæc clausula pœnalis debuerit adijci : ergò *propter iudices* videtur adjecta esse ; ne post-hac compellerent illos , quibus , nequidem volentibus , licet jurare absque licentiâ. C. Sed quomodo punirentur transgressores ? D. Pœna non exprimitur , neque h'c , neque alibi in canonibus : itaque *arbitrio Papæ* reservatur : Episcopus potuisset puniri interdicto ingressûs in Ecclesiam : Abbas suspensione ab administratione : clericus suspensione ab ordine , aut ab officio , & beneficio , secundùm ordinarias regulas de quantitate pœnarum.

Cætera dabuntur in primâ disputatione post ferias.

EX JURE GENTIUM.

Textus.

Pro de relicto habetur , quod dominus eâ mente abiecit , ut id in numero rerum suarum esse nolit. §. 47. Inst. de R. D.